

Iz mojega detinstva.

Spisala Lujiza Pesjakova.

I.

Ti otrokom majke Slave
Nedosegljiv si uzor,
Rádosti si in ponosa
Nevsahljivi jim izvor!

Nosil je glavo po konci, gojil nehesko-lepe misli in
v neprecenljivi, več nego li biseri in zlato vredni posodi
jih ostavil svetu, a drznil se je biti večji in plemenitejši,
nego so bili sovražniki njegovi, zatorej

Srečno, presrečno je bilo detinstvo moje! — Ne govorim tu o
roditeljih svojih, najboljših, ki jih Bog zemeljski stvári na-
kloniti more, ampak ob usodi, katera je storila, da so trije
veleumi odločno vplivali s svojo oblastjo na življenje moje.

S prvim teh izvoljencev — s prvim v pravem pomenu besede
— nisem se nikdar seznanila. Znan mi je bil, od kar sem védela sama
záse. Vsak dan, vsako uro, vedno sem ga videla. Mislila sem, da mora
tako biti in ne drugače, mislila, da je ud obitelji naše.

V veliki, svetli, z rumenkastimi vzorci poslikani sobani je stala
velika miza, z zelenim suknom pogrnjena, vsa obložena s knjigami in
s pismi. Tamkaj je sedéval, zakopan v pravde. Vendar me je vselej
ustavil, kadar sem sobo prehodivši šla k ljubemu očetu v dotično pi-
sárno. Razgovarjal se je z menoj, povedal mi kaj veselega ter smijal
se mojemu smehu in mojim otročjim odgovorom tako srčno, da so
mu solze prihajale v oči.

Živ še stoji pred máno v vedno črni svoji obleki, z blagim, pri-
jaznim svojim obrazom, s svojimi dolzimi črnimi, nekoliko kodrastimi
lasmí, ki jih ni nikoli nosil poglajenih, ampak ki so padali, kakor jim
drago, na visoko čelo. A pod tem vedno zakritim sédežem genijalnih
mislij so se svetile sive oči in gledale tako prijazno, tako otroško-
dobro ter se upirale tako blagohotno náme, da se jih še zdaj spominjam
s pravo radostjo, da mi jih nikdar pozabiti ni móči.

Ravno tako še pámetim, kako se je on, ki je obično bil redko-
beseden, časih hipno namuznil in prav trdno fini ustni tiščal vkupe,
ali ob jednom je nabiral globoko gubo sredi čela in vedela sem, zdaj
bode čuti kaj šaljivega. In res sem se že smijala na vse grlo, ko je
bila izpregovorjena prva beseda.

Prve poezije, to sta bila po dva, ali največ po štirje kratki
stihi, ki sem jih očetu ali materi govorila za god ali za novo leto,

zložil je vselej on in on je bil tudi, ki me jih je naučil na pamet. Vidim ga še, stoječega poleg svojih roditeljev, zadovoljno se mi nasmihati, kadar sem svoje voščilce srčno deklamovala, in ginenega, ko sem mater objemala in v njenem naročaji skrivala solzni obraz.

Rasla sem in skoraj znala čitati. Zanimal ga je napredek moj. Dovoljeno mi bodi povedati: pismena moja so mu takoj od začetka bila po volji. Zeló je gledal na čedno, čisto pisavo. Hodila sem v neki dekliški zavod. Jednoč, vrnivšo se iz učilnice, srečal me je ljubeznivi mož na stópnica^h in izpraševal po navadi svoji o tem in ónem. Vedela nisem, če so mu odgovori moji bili po všeči ali ne, kajti zamišljeno me je dolgo gledal in molčal. Že sem se hótela posloviti ž njim, ko me prime za roko in véde k očetu.

N. 10 „Priatelj, daj mi poučevati hčerko svojo“, dejal je živahno, „večjega veselja mi ne moreš napraviti!“ —

Prerad je dovolil oče moj in čas o poludné je bil odločen pouku. Ura, kadar bi si bil imel odpočivati od truda in dela, posvetil je plemeniti mož izobraževanju mladega dekletca! In kako gorko, kako resno se je trudil o tem, kar je prostovoljno prevzel! Nikdar se ni ohladil v vnetosti svoji, nikoli ne zamudil ure, bodisi delavnik ali praznik, bilo mu je vse jedno, in proti meni se je nosil s tako izbornó nežnostjo, s tako — čestitljivo bi skoraj rekla — uljudnostjo, da sem se, četudi otrok, sama pred seboj čutila povzdigovana.

Zgodovina je bila najvažnejši predmet pouka. Kakšen razloček med poukom domačim in ónim v učilnici! Tamkaj sem besedo za besedo in časih prav brezmiselno lepetála svojo nalogo, tukaj mi ni bilo treba s suhoparnimi knjigami truditi si glavé, kajti zgodovinski prizori so se mi stavili pred oči lepše in živejše nego jih popisuje mrtvo pisme. Vtisnilo se mi je zatorej za vselej v dušo, kar mi je bilo razloženo s tako krotko in uverljivo, ako tudi ne sijajno retorično spretnostjo. Širilo se mi je srce, rasel moj duh ob neprestani misli na vzvišene podobe starih Grkov in Rimljanov in čudila sem se v učilnici, da je to, kar me je domá razvnemalo, časih do solz genilo, bilo isto, kar so součenke moje recitirale malomarno in brez vsega čustva.

Od dné do dné se mi je vekšala ukaželjnost. Nepotrpežljivo sem pričakovala prvega udarca dvanajste ure, ki me je rešil šolske klopi in brezsapno sem pritekla k učitelju, kateri me je vsegdar vsprejel z jednacim veseljem. Kakšno zadostilo záme in menda tudi zánj, ko sem znala na tanko ponavljati, kar mi je včeraj povedal, ko sem dostojno odgovarjala na izpraševanje njegovo! Čestokrat je bil ljubi, nepozabljivi oča moj priča teh lepih ur, radostno je poslušal in z jedno roko

potem stiskal prijatelju desnico in z drugo ljubkovaje gladil žareče lice moje.

Hitela sva z učenjem, odločena ura je vedno prenašlo minila in v kratkem se je pouk ob četrtnih in nedeljah pričel že ob jednajstih. Nekoč — kako bi popisala, kar sem takrat občutila — nekoč je položil tiho nasmihač se dragi učitelj staro, preprosto vezano knjižico prědme na mizo, odpel jo in brala sem: „Englische Sprachlehre“ *Engl. spra*. Imela sem se učiti angleščini! To me je iznenadilo, to mi je bila čast! Zavedla se skoraj nisem od veselja. S pravo razvnetostjo sem se priela uka in mesec dnij potem sva začela čitati „The Vicar of Wakefield“ v izvirniku. Nikdar ni učitelju bilo mōči prehvaliti izbornega dela.

A njegovi volji sem se morala podvreči in se poprijeti še drugega jezika. Prestrašila sem se ga — latinski je bil! Dejal je učenik, da si z latinščino ugliedim pot do sorodnih nji románskih jezikov. Koli-kokrat pozneje sem se uverila, da je trdil pravo. Nu, učila sem se potem dobrovoljno tudi staremu mrtvemu jeziku in kósala se s svojim bratom ter se veselila, če so tudi naloge moje bile „sine“. —

Nepozabljiva so mi mladostna leta, nepozabljiv mi je mož, kateri, izvolivši me učenko, mi je hotel blagodušno podeliti vse zaklade izrednega znanja svojega, mož, ki je umel tako ljubeznivo vspodbadati dušno življenje moje, ki mi je bil tako prisrčno dober!

Slutila sem že v ti dōbi, da je človek, ki se loči od večine ljudij, in iz polu izpregovorjenih besed roditeljev svojih sem tudi spoznala — srčni nagōn je v deci tako razvit — da ni srečen, da je zatiran, z a k a j, to meni, se vé, ni bilo razumljivo, vendar sem čutila, da protivniki njegovi vsi vkupe ne bi bili vredni odvezati mu čevljev jermén. In kakor se otrok temè boji in vedno le hrepení po luči, oklépala sem se še bolj njega, ki je bil tako neizrecno dober, in trudila sem se na vso moč razvedriti mu časih zeló oblačno čelo. —

683 Hvaležna mu bodem do smrti in hvaležna rečem: o n mi je bistril um, o n prebudil, kar je prebujenja vrednega počivalo v duši moji; po njem sem se navzela ljubezni do domačega in do tujih jezikov in do njih književnostij in njemu se imam zahvaljevati, da umejem ceniti znanstvo po vsi svoji vrednosti. Mlado dekletce sem nevedé že čutila nekakšen ponos, ker se je o n, ki je bil tako nenavaden, zanimal záme, in z d a j me ne bi blažila misel, da je meni, srečnici, dano bilo s slabimi dušnimi svojimi daróvi razveseljevati uzornega, nesmrtnega možá? —

II.

O mon pays !

Dans quelque lointaine contrée
Si quelque jour on m' exilait,
Par le coeur et par la pensée,
Ah ! toujours chez toi je viverais.
Qu' en moi le ciel voie un impie,
Si pour toi je ne suis un fils
Soumis, fidèle, o ma patrie !

O mon pays !

(Hymne à la patrie.)

Heureux qui peut en combattant
Vaincre et mourir pour sa patrie.

(Alexandre Duval.)

Deteljen hita Prikazal se je v hiši roditeljev mojih — katera je bila gostoljubno odprta vsemu, kar je bilo dušno-plemenito in slavjansko — ter se ondu skoraj podomačil drug, zelo nadarjen človek, ako tudi ne genij, kakor je bil prvi.

rytvo Da sem slikarica, naslikala bi ga lahko še danes. Jako mlad je bil, majhne, drobne postave, roci je imel tako beli in mehki, kakor ženska. Na četrtem prstu se mu je svetil zlat obroček in črno emajliran prstan. Slavjanski tip se mu je videl na lepem obličji, katerega roznata polt je bila poleti jako ogorela in pégava. Pogled bistrega očesa, modre boje, bil je smijoč se in srce ogrevajoč, ali često, često se je bolešno mračil. Rumene, gladke in goste lasé je imel in rumene brke so mu senčile cvetoče-rudeča ustna, izmed katerih sta se pri smehi kazali vrsti najlepših zob. Nosil je po zimi in po leti z vrvami obšite suknje. Živel je vse v njem, a nikdar ni vstrpel dolgo na enem mestu, nemirno je silil le dalje. Vendar se je nam otrokom takoj prikupil, kajti prav po otročje je znal vesel biti in igrati se z nami ter tekati in skakati po vrtu. Morebiti je imela ta živahnost nekaj nervoznega v sebi, saj se dobro spominjam, da se je časih hipno umeknila globocemu zamišljenju. Začujeni smo ga gledali, in umolknili tudi mi. Še zdaj čujem, kako zmagonosno je vselej pričental popevati svojo:

„Ni še Poljska izgubljena!“

in kako se je razzvenela v glasove najbridkejše toge!

želim prijatelj Tudi ta ljubi človek, ki je vèlik prijatelj bil predragemu učitelju mojemu, ni bil srečen. Tudi on je bil zatiran in kar je še tisočkrat huje — bil je pregnan iz domovine svoje!

Kakor izgubljenemu sinu mu je bilo hrepeneti po nji v tujini in kar ga je pehnílo v to bedo vendar ni bilo družega, nego li previsoka, obožujoča ljubezen do nje!

Kolikokrat sem čula, kako mu srce — to blago, dobro srce — krvaví, kako ljubi njo, ki je tako nesrečna! Poslušala sem pri svoji

mizici sedé in igraje se s sestrico, toda milo se mi je storilo, igrače sem položila stráni in tiho sem plakala. Četudi jedra razgovorov mladeničevih in svojega očeta nisem umevala, vendar so se vtiskale besede v mehko srce in rojevalo se je po njih med solzami v njem óno nepopisno hrepenljivo, óno sveto in razvneto čustvo, ki je imenujemo domoljubje.

In kaj se ne bi bilo? Saj sem ob jednem zyédela, da se tudi moji domovini godí krivica, moji domovini, ki še za upornike védelas *seveda* ni, katere sinovi so mirno in pohlevno hodili svoj pot, ki so tako pobožno molili Bogá in bili do smrti udani cesarju. Čemu zatorej se ji dela krivica, zakaj ni spoštovana, kakor bi imela biti? Vedno so me trpinčile take misli in četudi nisem rešila vprašanja, ljubila sem očetnjavo vendar vedno bolj in bolj in kar prisiliti bi bila hotela svet, da bi se ji klanjal spoznavajoč jo za najmilejšo, najlepšo deželo zemlje. —

Živahni, svobodnim idejam strastno udani mladenič bi se bil predragi mu domovini posvetil rad vsaj z dušnim delom. A kaj mu je bilo storiti? Kaj bi bil ~~imel~~ poročati o nji? Nekdanjo velikost? Ne, ne, tega ne, nihče ni smel imeti pojma o nji. Sedanjo sramoto? Bog varuj, to še menj. Saj ga je spravilo v pregnanstvo, ko je družec se z enakomiselniki prijel za zastavo svobode in ji hotel znova priboriti čast in slavo.

Vendar križem rók mu ni dalo držati. Žrtvoval je torej svoje moči sorodni deželi in trudoljubivo nabiral zaklade naših národnih svetinj. V ta namen je popotoval z mojim očetom — katerega so *Nabiral nar.* védli po Kranjskem in Primorskem, gori na Koroško, tja na Štajersko in doli na Hrvaško — in pohajal je sejme in cerkvene shode in če je slučaj nanesel, tudi svatovščine. Pri tacih prilikah so se videle razne šege in običaji, in godeci in šaljivci se niso utrudili prepevati národnih pesmij in uganjati šal in burk.

Mnogokrat smo mi otroci, v veliko svoje veselje spremljali popotnika. Čudili smo se od konca neizogibljivemu Jakobu, ki je *Policijski* sedel poleg kočijaža na kozlu. Policijski služabnik! Grozovita *beseda*, ki nas je pretresála. Policaja se je bal tedaj vsak otrok. Po stráni in boječe smo ga gledali tudi mi. A ker je Jakob bil poštenega obraza, ker ni imel nì orožja nì palice — iznebil se je celó sivomodre svoje uniforme in nosil civilno obleko — ker se nam je nasmihal ter se nosil prav kakor drugi ljudjé, sprijaznili smo se, napósled še ž njim.

V tem, ko je oče šel po svojih opravkih k sodišči, ogledali smo si mi drugi svet.

Na kmetih biti! Od nekdanj mi je to bilo največje veselje. Vse sile osvoboditi se, malo ne skoraj peroti čutiti, ki bi nas proste kakor ptice odnesle premo v nebo! Tekati med cvetočimi njivami, zamikati se v valove šumečega potoka in — prijetnejšega početja ne znam — iskati stezic! Gledi, tukaj že drži jedna malo navkreber med grmiči do čistega studenca s srebrovitim vrelcem, tamkaj kaže druga pot na zeleno višavo in tretja, oj, se zavija v gozd, kjer je še lepše nego li kje drugje!

Domovina! Seznanila z domovino svojo sem se za rana, v najmlajši dobi jo križem prepotovala. Poznala sem malo ne vsako drevó in málin, vsako znamenje, vsako cerkvico. A najbolj po vseči mi je bilo, kadar se je dolina prav stesnila, poleg ceste šumela bistra voda in hrib za hribom zastavljal pot, češ: do semkaj pojdi in dalje ne! In šli smo vendar dalje, cesta se je vila kakor bel trak okoli hribov in za njimi so prihajali drugi in še drugi in napravljali mameče mi prizore. Preljuba mi zatorej vožnja skozi Poljansko, skozi Selško dolino in zlasti skozi Kokro! Neverjetno se mi dozdeva zdaj sami sebi, ali istina je: črni Železniki, očetov rojstven kraj, bili so moja „obljubljena dežela“. Tukaj mi je bilo po godi, tukaj se me je domovina tako tesno oklenila, da bi jo bila lahko z rokama potipala. Res je, kar pesnik pravi:

„Es ist das kleinste Vaterland der grössten Liebe nicht zu klein;

Je enger es dich rings umschliesst, je näher wird's dem Herzen sein.“

Tedne in tedne sem radostno preživela v kraji, kjer svet ni zabiti z „deskami“, ampak z gorami, s težkim srcem sem se ločila in preračunjala mesece, ki morajo miniti, predno znova sredi zelenih stén zagledam to ljubo sotesko, v katero se nasmiha tako majhen kósec neizmerne obnebe.

Toda nit detinskih spominov svojih sem izgubila, dasitudi ne v Hesperidnem vrti, vendar v „labirintu“ železniških fužin. Oh, evo je! Preskrbni čuvaj Jakob jo je zvesto varoval in mi izročil. Privozlati mi jo je hitro na mesto, kjer smo se šetali po hribih in dolinah, na Gorenjskem in Dolenjskem in Notranjskem in ogledávali krasni božji svet. Ali ne samó prirodi smo se čudom čudili, stopali smo tudi v hiše in v bajtice in ljubi naš prijatelj, ki je pri tacih potovanjih vedno bil najboljši volje in nikoli ni mogel prehvaliti naše domovine, nagovarjal je vse ljudi. Umeli so ga, dasi ni govoril gladke slovenščine. Stare žene so mu morale pripovedovati še starejše pravljice, a fantje in dekleta peti pesmi in najljubše mu je bilo, če mu je sivi starček s tresočim se glasom zapel pesemco, za katero mladi svet še védel ni. Privleči so mu morali ljudje, kar so hranjenega imeli po omárah in pod streho:

kolóvrate in staro plesnivo orodje, suknena ženska krila s širocimi gubami, sreberne pasóve, lepo in gosto vbrane ošpetelje s svetlimi gómbi pri rokavih in za vratom, čepice z dragocenim širocím zlatim robom, in tudi péče s čipkami, ki tako čudovito povekšujejo lepoto mladega obraza.

Mi otroci in „neizogibljivi stráž“, ki je vedno in povsodi hodil za nami, gledali smo in poslušali, in prijatelj, katerega je vse zanimalo, pisal je v zeleno svojo knjižico z ónim lepim svinčnikom, ki je bil v zlato vdélan in meni tako po všeči. Semtertja je risal ž njim tudi podobe in možjé in žené so morali prav mirno in tiho stati pred njim. Toda glasno so se smijali, ko so podobice bile zdelane in ta ali óni je dejal: „Nu, glejte nu, to sem pa jaz!“ Vendar še glasnejše je bilo veselje, kadar so vzprejeli za trud svoj svetlo dvajsetico ali šmárijino petico, in tačas je Jakob vselej mrmral: „Stare ženice in stare petice, to je kaj vredno!“ —

Naj še povem, da je Miloszu — kakor smo mladeniča po krstnem imeni klicali — najljubše bilo nam, otrokom, napravljati veselje. Zdaj nas je iznenadil s knjižico ali s podobo, zdaj s prvenci cvetlic in sadja ter, da si je v srečo štel, ko je na Dubovo mojemu bratu bil kum. Med darovi, ki mu jih je poklonil, bila je tudi sreberna svetinja z razvnetim, domovino poslavljajočim poljskim napisom.

Kaj misliš, prijazni čitatelj, ali bi bili gospodarji Jakobovi v óni dóbi potrdili ta napis? —

Ne vem, koliko časa je med nami bival pregnanec, toda tega se pretožno spominjam, da ni čakal ure, v kateri je zvestemu krdelu rodniñ mu bratov dovoljeno bilo vrniti se svobodno k domačemu ognjišču.

Necega svetlega spomladánjega dné — rože so bile v najlepšem cvetu — spremili smo potrti in žalujoči svojega ljubljénca, máterinega rojaka, na pokopališče.

Do istega dné nisem znala, kaj je smrt. Nepričakovano mi je v grozoviti svoji podobi stopila pred oči, vplenila nam njega, ki nas je objemal s táko gorko udanostjo. Bolečo — prvo — rano je usekala v otroško moje srce. Dan na dan in leto na leto sem molila za pokojnika, Bogá prosèč, naj mu dá od gori gledati preljubo deželo, po kateri je do smrti tako željno hrepenel. A spominjajoč se njega, bilo mi je vselej tudi misliti na svojo lepo, mило domovino, katero je on imenoval ubogo. Zakaj li? — Zakaj li je bila uboga? — Korytko Korytko imenoval, v l

III.

Sve mi sárca neprehini,
(Odgovorih) ako fali
Što mi največ dušu pali:
Ljubav k muzi i domovini.

D. B. K.

Nekaj let pozneje sem v počitnah spremila očeta na Štajersko v toplice pri Rogatci. Jedva tja dospevši se je očetu pridružil prijatelj s Hrvaškega, kateri je bil pri nas že v Ljubljani.

npo Vraz Ljubezniv, prijazen mož je bil, krepe postave in srednje velikosti, mlad menda še tačas — otroci ne umó presojati starosti — in ako se meni tudi ni videl lep, bilo mi je vendar ugodno njegovo obličje, navzlic veliki temni bradi, ki je je po nekoliko zakrivala. Kar se je videlo obraza, bilo je óne lepe zamolke, enakomerne boje, katero poljubi južnega solnca dihajo na zdravo lice. Nos mu je bil precěj velik, a upognen. Črni so bili lasje in črne brke. S prikupljivo prijaznostjo so se upirale duhovite ujegove oči v človeka in časih se je kar očarovalno zasvetilo v njih. Prave pesniške oči sta bili, temni in vendar tako svetli ti zvezdi! —

Življenju v toplicah poleg Rogatca, ki so stale na vrhunci imenitnosti svoje, čudila sem se na moč. To je bilo kaj za živahno mladostno glavico! Na vse jutro se je glasila muzika v lepem paviljonu z bršljinom obrastenem in mrgolelo je ljudij na asfaltovem tlaku velikih drevoredov. Vse se je gnétlo k zdravilnemu studencu, kjer so brdke Štajerke v kmetski svoji opravi polnile kozárce s penéčo se kisló vodó. Sukalo se je okoli izvora največ samó to, kar je bilo zdravo. Le semtertja je v stranskih drevoredih koračil gost, kateremu se je znalo na lici, da ni iz veselja o življenji, ampak iz strahú pred smrtjo prišel pít zdravilni studenec.

V množici se je prikazala in očitno odlikovala „zurka“ — to je bila suknja od jako fine tkaníne, obšita z ognjeno-rudečím robom in z enakimi vrvcami — nosili so jo hrvaška gospóda, moški in ženske. Turški fes in národne nošnje Jugoslovanov so se videli poleg najelegantnejših oblačíl iz Dunaja in iz Pariza. Močno zastopan je bil orientalski tip in kolikokrat na dan so se krasne Židínje preoblačile in nove in dragocene toalete razstavljale na ógled!

Ob deseti uri je potihnila godba in izgubljalo se je burno življenje krog studenca, a pri obedu se je ponavljalo v različnih dvorinah. Popóldne na sprehodih je igrala novič muzika in kadar je légal mrak na prijazno dolino — ki se sicer ne more ponašati s posebno prirodno lepóto — družilo se je vse v največji in najkrasnejši

dvorani in mladi svet je čestital Terpsihori. Celó mene, najmlajšo deklico, zapazil je v kotičku mojem marsikateri plesalec in me privédel na svetlobo blestečih se lestencev.

Zvesto hranim pesem, ki jo je po jedni teh veselíc izročil očetov prijatelj „Vekoslavi“, kakor me je vedno imenoval po svojem jezici. *proslava Grobath*

Evo je:

„Kad Vas vidim, lépe mile!
U tom kolu u toj slavi,
Mněm da vidim divne Vile
Gdě igraju u dubravi.

A kad čujem rěč se levat
S ustíuh Vam našu zdravu,
Mněm da čujem s raja pevát
Zbor angjelah božju slavu.

Dà, o družba preljubezna!
Silno Vaše dike sjaju,
Da nijedno sarce nezna,
Jel na zemlji il u rajú.“

Ako so me čarali večeri, ljubša so mi bila še jutra. Ostavili smo hrumeča sprehajališča krog studenca in po lepih, gozdnih potih hodili vedno dalje ter dospeli na vrh Janinske gore. Polagoma so slabéli glasovi muzike in se čuli kakor zamolkel jek dalnje melodije. Sladák mir je vladal okoli nas in v teh samotnih, tihih krajih so, slajše nego li je vsaka godba, znova zveneli navdušeni glasovi domoljubja na moje uhó. Znova se jih je nasrkalo mladostno srce in ob jednom je je mamil zdaj tudi divni čar — poezije! Domoljubja in pesmij prekipel je najin zvesti spremljevalec, po njem je poezija, svetla hči nebes *franco* vplivala náme s svojimi čudesi. Tresočá se in željno sem gledala na vhod v nje svetišče!

Rad se je pesnik razgovarjal tudi z menoj. Pripovedovati sem mu morala o drazem svojem učitelji in o njem, katerega je krila pre-rana mogila. V njiju spominu sem se iznebila plahote in menda sem celó vneto govorila, kajti strmèč, toda jako prijazno me je gledal sloveči mož. In prav v tacih hipih se mu je v očesi zasvetil óni solnčni čar, ki je vse obličje izpremenil in se mu tako dobro pristojal. *Red in prout*

„Škoda, škoda, da ni dečák!“ čula sem slučajno jednoč reči pesnika. Oča moj mu je pritrdil.

Ali so meni veljale te besede? Zvédela tega nisem nikoli. Užalila me je mogočnost, da bi bilo tako. Sáma v sebi sem dejala: „Ali mislite, da deklici ni dano ljubiti domovine svoje in se ji žrtvovati, kakor delate vi? Ali ni môči, da bi ona ji prepevala čast in slavo in v sladkih pesmih izrekala čustvo svoje? Ubožice, ubožice potem me, če je to, kar je najvzvišenejšega, najblažjega na svetu, dovoljeno samó možem!“

Take misli mi niso dajale več mirú. Zatopljena vánje sem se odtegnila večernim zabavam in prerada sem v svoji sobi pri odprtem oknu slonela in sanjala tja v tiho noč. Molčeča sem po sedaj hodila na jutranjih sprehodih pred očetom in njegovim prijateljem, ki sta tako uglobljena bila v svoje razgovore, da tega skoraj zapazila nista.

Prosèč sem pogledavala cvetlice, ki so bile tako lepe, gozd, ki je prečudno šumel, in solnčne žarke, ki so mu zelenele veje prešinjali in natikali na dehteče práproti blesteče svoje luči. Sililo me je jih pozdravljati z lepimi, milimi, a vezanimi besedami, s takšnimi, kakršne je vedno govoril óni srečni domorodec tam v ilirski zurki. Ali solnce in gozd in cvetice mi jih niso hoteli vdihniti. Neusmiljenci! — In kakor mali vrelec, ki vedno jednoglasno prepeva svojo pésemco in še po noči, kadar vse miruje, mirovati ne more, tako tudi jaz bedeča in sanjaje nisem mislila družega, nego li na pesništva božji dar.

In — sreča rajska! Kar sem si zamán prosila od blestečega solnca, zamán od dehtečih rož in od senčne šume, to mi je milo darovala nebeška luna!

Peljali smo se nekoč iz Podčetrka nazaj v toplíce. Prekrasen večer je bil. Vzhajala je polna luna počasi se pomikala na vrh obnebja in migljajoč jo je obkrožalo tisoč in tisoč zvezd. Zamaknena sem upirala okó na to visoko, razsvetljeno nebo in čimbolj sem gledala gori, tem globokoje sem videla vánje.

A glej, z luno vred so se prebudile doli na zemlji dolge črne sence. Čudne so bile na beli cesti podobe visocih kolés, na katerih se je premikala naša kočija, in drevesa bližnjega gozdiča s svojo senco so sezala daleč čez raván in se spotikala nad orjaškimi kolési.

Na óni stráni ceste pa je bilo vse čisto in jasno. Ostrokožni obraz Rogatske gore tam v dalji je bil ves oblit s svetlobo. Brezam tu blizu mimo nas so se svetila bela krila in čez in čez so bila obsuta s srebrom. Vsaka rôsna bilka se je napajala z „božjo lučko“ — kakor smo, bivši majhni otroci, imenovali luno — in blestele so se lepše nego li dijamanti in smaragdi in, blaženstvo, delitve svetle te milosti se je udeležilo tudi srce moje, majhen, mil žarek božje lučke je padel vánje, čustvo je našlo besede, ki so se samé po sebi vezale v gladke stihe in — prva pesem je bila zložena!

Gospoda sta mislila, da spim, ali jaz sem se z luno razgovarjala, hvalila in slavila njo, ki je ustam dala izpregovoriti, kar mi je napolnjevalo dušo. Srce mi je tolklo od sreče, kakor nikdar poprej, znala nisem, ali sem še na zemlji, ali že v nebesih. Takrat še pohlevne lučice, ki se je meni v srci zasvetila, niso temíle nì najmanjše sence. Pozneje, se vé, sem se seznanila tudi ž njimi.

fantas
vse
to
živela na
o pesem

Dvé uri trajajoča vožnja mi je minila kakor minuta. Nihče ni védel o moji sreči, še zapisati se nisem upala stihov, ali v glavi in v srci sem jih dolgo hranila in ljubkovala. Sáma luna je znala zánje, óna moléčča in varna zaupnica, ki je navajena okornega poslavíla. Saj se menda odpošílja največ poetičnih prvencev na njeno adreso.

Pri kraji sem s svojim poročilom o zlatem časi, v katerem se je detinska duša veselo, krotko in pobožno zamikala v sanje, obsezajoče zemljo in nebó.

Nihče ne bode vpraševal, kateri so bili izvoljeni duhovi, ki mi jih je najmilejša usoda privédla naproti na poti mladostnega življenja. Vsak Slovenec jih pozná in jih čestí, vsak prvega razvneto in čudeč se mu obožava. Toda jaz sáma hočem, da se na tem mestu svetlé slavná, ljubljena njih imena. Zvêni zatorej, uboga pesem, in oznanjúj s prostim glasom svojim, kar sem hotela živo popisati na tem listu in kar mi 675 bode polnílo hvaležno srce do pólsejdnjega udarca!

Detínstvu milo mojemu sijale
Tri zvezde velekrasne so blestêč,
Otrôka z lučjo svojo ljubkovale,
Prijazno blágoslov mu svoj delêč.

Poučujé mi prva je kazala
Neprecenljivi znanostij izvôr,
Po drugi, hrepenêči sem spoznala
Za rana domoljubja sveti vzôr.

A tretja s pesmimi je prebudila
Mi v srci vnetem pesmij prvi glas:
In vas bi moja duša kdaj zabila,
Preširen in Korytko, Stanko Vraz?!

Izvoljena déklica.

Iakrat, ko si se narodila,
Bogovi so navzočni bili;
V pogled se tvoj so zameknili,
Takó si nežno-ljubka bila.

Oči so tvoje poljubili
Bogovi, usta so rudeča:
„Da bodi mila tebi sreča“!
Ti rahlo na uhó šepnili.

Ko so od tebe se slovili,
Božanstva sled v očesih tvojih,
Na ustnih ti poljubov svojih
Odsev so rajski zapustili!

Tinea.

